

مروری بر انواع شرکت‌ها و مفاهیم حقوق صاحبان سهام

فاطمه سادات رسول زاده^۱

چکیده

حقوق صاحبان سهام معرف علائق سهام‌داران و صاحبان اصلی شرکت، نسبت به دارایی‌های خالص آن شرکت است. حقوق صاحبان سهام باقیمانده منافع مالکین شرکت را در دارایی‌های شرکت، که پس از کسر بدهی‌های آن شرکت، بدست آمده است، نشان می‌دهد. حقوق صاحبان سرمایه از لحاظ تئوری یک رقم باقیمانده است که برابر با تفاوت بین داراییها و بدهیهای شناسایی شده می‌باشد. حقوق صاحبان سرمایه در ابتدا شامل منابعی است که توسط صاحبان شرکت برای تامین سرمایه وارد شرکت می‌گردد و پس از شروع فعالیت شرکت، سودهای تقسیم نشده و اندوخته‌ها نیز به آن اضافه می‌شود. در بیشتر شرکتها، این سه جزء یعنی سرمایه، سود تقسیم نشده (سود انباشته) و اندوخته‌ها از ارقام اصلی تشکیل دهنده حقوق صاحبان سرمایه است. وجود اقلام دیگر در حقوق صاحبان سرمایه به عواملی مانده نوع شرکت و مقررات حاکم بر آن بستگی دارد. هم‌اکنون بیشتر شرکتهای بزرگ در ایران از نوع شرکت سهامی هستند و ساختارهایی از قبیل شرکتهای تضامنی بسیار نادر است. لذا مطالب مقاله متناسب با محیط اقتصادی کشورمان با توجه به مقررات حاکم بر شرکتها تنظیم شده است.

واژه‌های کلیدی: حقوق صاحبان سهام، سرمایه، شرکت‌های سهامی

^۱ دانشجوی کارشناسی پیوسته دانشگاه آزاد اسلامی - تهران جنوب

مقدمه

در این مقاله علاوه بر آشنایی و درک مطلب حقوق صاحبان سرمایه به مبحث شرکت های تجاری نیز پرداخته می شود و تعاریف و مباحث کلیدی هر یک بیان خواهد شد. هر کدام از انواع شرکت ها را برای درک بهتر موضوع به تفکیک توضیح گردید. شرکت از واژه شراکت گرفته شده و از همکاری رسمی بیش از دو نفر شرکت تشکیل می شود (سایت پرشین حساب). در اصطلاح حقوقی، تعریف شرکت به این صورت است که وقتی تعدادی افراد در کنار هم جمع می شوند تا فعالیت خاصی مثل فعالیت های تجاری و فرهنگی انجام دهند، این اجتماع افراد، شرکت را تشکیل می دهد. شرکت به معنای شریک شدن در کاری است یعنی شرکا با کمک همدیگر کاری را انجام داده و سود و زیان حاصل را بر طبق قرارداد و نسبت سهام (اساسنامه شرکت) بین خودشان تقسیم می کنند. به طور کلی، دو نوع شخصیت وجود دارد، شخص حقیقی که به هر فرد گفته می شود و شخص حقوقی که از دو شخص حقیقی و یا حقوقی تشکیل می شود. هر شخص می تواند مالکیت چیزی را داشته باشد، مانند کسب و کار، املاک و یا هر چیز دیگری.

شرکتهای تجاری

طبق ماده ۱ و ۲ قانون تجارت، شرکت های تجاری، شرکت هایی هستند که معاملات تجاری انجام می دهند و به هفت نوع تقسیم می شوند:

- شرکت سهامی: بر اساس ماده ۱ لایحه اصلاح قسمتی از قانون تجارت، شرکتی که سرمایه آن به سهام تقسیم شده و مسئولیت صاحبان سهام به مبلغ اسمی سهام آنها است. نکته قابل توجه این است، سهام جزء حقوق مالی محسوب می شود و در حکم مال منقول می باشد و همچنین به صورت قهری و یا به صورت قراردادی قابلیت نقل و انتقال دارد (مواد ۲۴، ۳۹ و ۴۱ لایحه

اصلاح قسمتی از قانون تجارت). لذا تشریفات نقل و انتقال سهام از موارد

مهم مربوط به شرکت ها تلقی می شود (سایت پرشین حساب).

- شرکت با مسئولیت محدود: شرکتی است که بین دو یا چند نفر برای امور

تجارتی تشکیل شده و هر یک از شرکا بدون اینکه سرمایه ب سهام یا

قطعات سهام تقسیم شده باشد، فقط تا میزان سرمایه خود در شرکت مسئول

قروض و تعهدات شرکت است (ماده ۹۴ قانون تجارت).

- شرکت تضامنی: شرکتی است که تحت اسم مخصوص برای امور تجارتی

بین دو یا چند نفر با مسئولیت تضامنی تشکیل می شود. اگر دارایی شرکت

برای تادیه تمام قروض کافری نباشد، هر یک از شرکا مسئول پرداخت

تمام قروض شرکت است. مانند صرافی (ماده ۱۱۶ قانون تجارت).

- شرکت مختلط غیر سهامی: شرکتی است که برای امور تجارتی تحت اسم

مخصوص بین دو یا چند نفر شریک ضامن و یک یا چند نفر شریک با

مسئولیت محدود بدون انتشار سهام تشکیل می شود (ماده ۱۴۱ قانون

تجارت).

- شرکت مختلط سهامی: شرکتی است که تحت اسم مخصوص بین یک

عده شرکای سهامی و یک یا چند نفر شریک ضامن تشکیل می شود. (ماده

۱۶۲ قانون تجارت)

- شرکت نسبی: شرکتی است که برای امور تجارتی تحت اسم مخصوص

بین دو یا چند نفر تشکیلو مسئولیت هر یک از شرکا به نسبت سرمایه ای

است که در شرکت گذاشته است. (ماده ۱۸۳ قانون تجارت)

- شرکت تعاونی: شرکتی است که با رعایت مقررات قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران تشکیل و ثبت می‌رسد (سایت پرشین حساب).
 - از طرفی دیگر، شرکت‌ها را می‌توان از لحاظ مسئولیت صاحبان سرمایه به سه گروه تقسیم کرد:
 - شرکتهایی که مسئولیت صاحبان سرمایه محدود به مبلغ یا نسبت سرمایه است (شرکتهای سهامی، شرکتهای با مسئولیت محدود، شرکتهای نسبی و شرکتهای تعاونی)
 - شرکتهایی که مسئولیت صاحبان سرمایه نامحدود و تضامنی است (شرکتهای تضامنی)
 - شرکتهای مختلط که ترکیبی از خصوصیات گروه اول و دوم است (شرکتهای مختلط سهامی و غیر سهامی)
۱. شرکت‌های ایرانی معمولاً از نوع گروه اول هستند و علی‌رغم پیش‌بینی انجام شده در قانون تجارت، شرکتهای گروه دوم و سوم چندان رایج نیستند. با وجود تشابه کلی شرکتهای سهامی در ایران و امریکا، در جزئیات، به ویژه در بخش حقوق صاحبان سهام، تفاوت‌هایی وجود دارد که لازم است در آموزش حسابداری مورد توجه قرار گیرد (سایت شعارسال).

شرکتهای سهامی

تشکیل شرکتهای سهامی، تابع مقررات لایحه قانونی اصلاح قانون تجارت است. بر اساس این قانون، شرکتهای سهامی به دو گروه شرکتهای سهامی عام و شرکتهای سهامی خاص تقسیم می‌شوند. حضور گسترده شرکتهای سهامی در

فعالیت‌های اقتصادی، بیانگر وجود مزیت‌های مهم این نوع از شرکتها است، که برخی از آنها به شرح زیر است :

- مسئولیت محدود سهامداران : بر اساس ماده ۱ لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت، مسئولیت سهامداران محدود به مبلغ اسمی سهام آنهاست. مبلغ اسمی سهام باید توسط سهامدار تادیه شود. با تادیه این مبلغ سهامدار تعهد مالی دیگری در قبال شرکت نخواهد داشت حتی در صورت زیان. (در ایران بر اساس ماده ۲۵ لایحه قانونی اصلاح قانون تجارت، مبلغ اسمی سهم باید در ورقه سهام قید شود).
- تداوم حیات : حیات بعضی از شرکتها، مانند شرکتهای تضامنی، وابسته به حیات شرکای آن است. در صورت فوت شریک رپدر یک شرکت تضامنی، ممکن است آن شرکت منحل شود. اما در شرکتهای سهامی فوت سهامدار موجب انحلال شرکت نمی‌شود و شرکت تا زمانی که در محیط رقابتی دوام آورد می‌تواند به فعالیت خود ادامه دهد (بزرگ اصل، ۱۴۰۰).
- سهولت در انتقال مالکیت : بر اساس ماده ۱۴۱ اصلاحیه قانون تجارت، در شرکتهای سهامی عام، فروش و انتقال سهام به دیگران نیازی به موافقت مدیران شرکت یا مجامع عمومی صاحبان سهام ندارد (ویکی‌پدیا). چنانچه سهامدار یک شرکت سهامی عام نیاز به پول نقد داشت باشد یا بخواهد در جای دیگری سرمایه‌گذاری کند و یا حتی به هر دلیل دیگر تصمیم به خرید و فروش سهام خود داشته باشد می‌تواند به راحتی و بدون هیچ تأییدیه‌ای سهام خود را به نقد تبدیل و یا با سهام دیگری مبادله کند. (نکته: سهام شرکت‌های سهامی عام که در بازار اوراق بهادار پذیرفته می‌شود از درجه نقد شوندگی بالایی برخوردار است). در شرکت‌های تضامنی یک شریک

نمی تواند بدون موافقت دیگر شرکا سهم خود را به دیگری منتقل کند (ماده ۱۲۳ قانون تجارت). در شرکت مسئولیت محدود تنها در صورت رضایت صاحبان سه چهارم سرمایه که به لحاظ عددی هم در اکثریت باشد می تواند سهام خود را منتقل کند. (ماده ۱۰۲ قانون تجارت)

- مدیریت حرفه ای : در شرکتهای سهامی بزرگ، برای اداره امور، هیئت مدیره ای توسط مالکان انتخاب می شود که صلاحیت حرفه ای لازم را برای هدایت شرکت داشته باشد (بزرگ اصل، ۱۴۰۰). این شرکتها چنانچه در رشته ای سود آور فعالیت داشته باشند می توانند فارغ از مقررات دست و پا گیر دولتی، حقوق و مزایای مناسبی به مدیران حرفه ای پیشنهاد داده و آنها را جذب کنند. (شرکتهای کوچک غیر سهامی اغلب توسط مالکان اداره می شوند. دامنه تخصیص مدیر- مالک در چنین شرکتهایی محدود است) (سایت شعارسال).

- توان جذب پس اندازهای مردم : شرکتهای سهامی عام می توانند با انتشار سهام و ابزارهای بدهی نظیر وراق مشارکت، و فروش آنها به مردم، پس اندازهای آنها را جذب کنند. این مزیت به معنای دسترسی گسترده تر به پس اندازهای مردم و توان تامین نقدینگی بیشتر است (سایت پرشین حساب).

- استفاده از معافیت مالیاتی: طبق ماده ۱۴۳ قانون مالیات های مستقیم، معادل ۱۰٪ مالیات بر درآمد شرکتهای سهامی عام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، از سال پذیرش تا سالی که از فهرست نرخها در بورس حذف نشده، بخشود می شود، مشروط بر آن که کلیه نقل و انتقالات سهام از طریق کارگزاران بورس انجام و در دفاتر مربوط ثبت شود. این معافیت، جاذبه مالی

مناسبی برای شرکت و سهامداران آن است. (یک شرکت در صورتی می‌تواند تقاضای پذیرش در بازار اوراق بهادار ارائه کند که در کنار سایر شرایط لازم، سهامی عام نیز باشد. بنابراین شرکتهای غیر سهامی عام نمی‌توانند وارد بازار بورس اوراق بهادار شوند و در نتیجه مشمول این معافیت مالیاتی نیستند.) (سایت شعارسال).

مجامع عمومی و هیئت مدیره

دو رکن مهم در شرکتهای سهامی مجمع عمومی و هیئت مدیره است. براساس ماده ۷۲ اصلاحیه قانون تجارت، مجمع عمومی شرکتهایسهامی از اجتماع صاحبان سهام تشکیل می‌شود.

مجامع عمومی:

بر مبنای ماده ۷۳ اصلاحیه قانون تجارت، مجامع عمومی شرکتهای سهامی سه نوع است:

- مجمع عمومی موسس: منحصر به شرکتهای سهامی عام است. وظایف آن اساساً رسیدگی به گزارش موسسان، احراز پذیره نویسی، اصلاح و تصویب طرح اساسنامه و انتخاب اولین مدیران و بازرسان شرکت.
- مجمع عمومی فوق‌العاده: شامل تغییر در اساسنامه، تغییر سرمایه شرکت یا انحلال قبل از موعد است.
- مجمع عمومی عادی: می‌تواند نسبت به سایر امور غیر از آنچه که در صلاحیت مجمع عمومی موسس و فوق‌العاده است تصمیم‌گیری کند. اختیارات اسن مجمع شامل موارد زیر است:
 - رسیدگی به صورتهای مالی و گزارش حسابرس و بازرس قانونی
 - تقسیم سود و اندوخته‌ها بین صاحبان سهام

- انتخاب بازرس قانونی
- انتخاب اعضاء هیئت مدیره

هیئت مدیره:

نیروی انسانی، مهم ترین هسته در شرکتهای سهامی هستند (سایت سازمان حسابرسی). در شرکتهای سهامی به طور معمول مالکیت از مدیریت جدا می شود. سهامدار، سرمایه خود در شرکت سهامی را به هیئت مدیره می سپارد. اقدامات هیئت مدیره می تواند بر سرمایه سهامدار بیفزاید یا اینکه ممکن است در اثر زیان دهی آن را کاهش دهد و حتی از بین ببرد. مهم ترین نکته ای که در اصول راهبری شرکتهای سهامی عام وجود دارد ارائه راهکارهای لازم برای استقلال هیئت مدیره از مدیریت اجرایی شرکت است (سایت پرشین حساب). بر اساس مواد ۱۰۷ و ۱۰۸ اصلاحیه قانون تجارت، هیئت مدیره شرکت سهامی از بین صاحبان سهام توسط مجمع عمومی موسس و مجمع عمومی عادی انتخاب می شود. در شرکتهای سهامی عام تعداد اعضاء هیئت مدیره حداقل پنج نفر است. ضمناً مدیر عامل یک شرکت نمی تواند رئیس هیئت مدیره همان شرکت باشد، مگر با تصویب سه چهارم آرای حاضر در مجمع عمومی (ماده ۱۲۴ اصلاحیه قانون تجارت).

سهام در شرکتهای سهامی

سهم، قسمتی از سرمایه شرکت سهامی است که مشخص کننده میزان مشارکت و تعهدات و منافع صاحبان آن در شرکت سهامی است. ورقه سهام، سند قابل معامله ای است که نماینده تعداد سهامی است که صاحب آن در شرکت سهامی دارد (ماده ۲۴ اصلاحیه قانون تجارت). در اکثر شرکتهای سهامی ایرانی، یکنوع سهام بیشتر وجود ندارد که می توان با توجه به سنت رایج در تجارت آن را سهام عادی

نامید

سرمایه شرکت سهامی در زمان تاسیس

برای تشکیل شرکت سهامی عام، موسسان باید حداقل بیست درصد سرمایه را تعهد کنند و سی و پنج درصد مبلغ تعهد شده را به حسابی به نام شرکت در شرف تاسیس واریز نمایند. زمانی که موسسان این مبلغ را واریز می کنند هنوز شرکت تاسیس نشده است. ثبت حسابداری این مبلغ برای شرکت در شرف تاسیس، تا زمانی که شرکت موجودیت نیافته است ضروری نیست. ممکن است موسسات این رقم را به عنوان یک حساب کنترل ثبت کنند که هنگام تاسیس شرکت باید حذف شود. علاوه بر این، پذیره نویسان نیز باید تعداد سهامی را که می خواهند خریداری کنند مشخص نمایند و مبلغ پذیره نویسی را به حساب بانکی مشخص شده واریز کنند. شرکت سهامی عام پس از تشکیل مجمع عمومی موسس و پذیرش کتبی مدیران و بازرسان ایجاد می شود.

تعهد صاحبان سرمایه باید طی مدت مشخص ایفا شود و مبلغ تعهد به حساب شرکت واریز گردد. این مدت طبق ماده ۸ اصلاحیه قانون تجارت نباید بیشتر از ۵ سال باشد. معمولاً این تعهد در بخش دارایی های شرکت در صورت وضعیت مالی ارائه نمی شود بلکه در سمت چپ صورت وضعیت مالی از مبلغ سرمایه قانونی شرکت کسر می شود. این تعهد لزوماً ماهیت یک طلب را ندارد زیرا در صورت پرداخت نشدن مبلغ تعهد شده در سر رسید معین، شرکت می تواند سرمایه را تا مبلغ پرداخت شده کاهش دهد (ماده ۳۳ اصلاحیه قانون تجارت). پس کسر کردن مبلغ تعهد از سرمایه قانونی، روشی منطقی به نظر می رسد (سایت پرشین حساب).

موسسان ممکن است بخشی از سرمایه شرکت را به صورت غیر نقدی تامین کنند. طبق تبصره ماده ۶ اصلاحیه قانون تجارت هرگاه قسمتی از تعهد موسسان به صورت غیر نقد باشد باید عین آن یا مدارک مالکیت آن را در همان بانکی که در

آن برای پرداخت مبلغ نقدی حساب باز شده است تودیع و گواهی بانک را به همراه اظهار نامه و ضمائ آن به مرجع ثبت شرکتها تسلیم نمایند. در شرکتهای سهامی خاص، تمام سهام توسط موسسان تعهد می شود و حداقل ۳۵ درصد مبلغ تعهد شده باید به صورت نقد پرداخت شود

ارزش اسمی سهم

در زمان تاسیس شرکت سهامی باید مبلغ اسمی هر سهم آن مشخص شود. در شرکتهای سهامی عام مبلغ اسمی هر سهم نباید بیش از ۱۰ هزار ریال باشد. در ایران تمام شرکتهای سهامی باید ارزش سهامی باید ارزش اسمی هر سهم خود را مشخص کنند. در آمریکا، اگرچه وجود ارزش اسمی برای سهام الزامی نیست، با این حال سهام شرکتهای سهامی اغلب دارای ارزش اسمی می باشد.

هزینه صدور سهام در زمان تاسیس

برای تاسیس شرکت، هزینه های مختلفی مانند هزینه های مطالعاتی، حق ثبت شرکت، حق الزحمه کارشناسان، هزینه های تهیه و چاپ اساسنامه و اعلامیه پذیره نویسی، مالیات، و کارمزد پذیره نویسی سهام تحمل شود. آن بخش از هزینه های صدور سهام (و تاسیس) که توسط شرکت تحمل می شود باید در دفاتر ثبت شود. در مورد نحوه ثبت این هزینه ها، دو روش وجود دارد:

- ۱- هزینه دوره: روش اول به این صورت است که هزینه های تاسیس در زمان وقوع به عنوان هزینه دوره شناسایی شود؛ یا این استدلال که اگرچه پرداخت این مخارج با هدف کسب منافع آتی صورت می گیرد، اما منافع اقتصادی آتی آن قابل تشخیص و اندازه گیری نیست. چون این مخارج به طور مشخص منجر به ورود جریانهای نقدی یا کاهش جریان خروجی نقد نمی شود نباید به عنوان دارایی شناسایی شود. هزینه های تاسیس طبق

اصلاحیه قانون تجارت (ماده ۲۳۶) طی ۵ سال و طبق قانون مالیاتهای مستقیم (ماده ۱۴۹) طی ۱۰ سال مستهلک می شود اما برای مقاصد تهیهی صورتهای مالی با وجود این اختیارات قانونی، نمی توان هزینه های تاسیس را به دوره های آینده منتقل و آن را مستهلک کرد.

۲- کاهش مبلغ سرمایه: این روش در استاندارد حسابداری شماره ۳۶: ابزارهای مالی : ارائه، الزامی شده است. طبق استاندارد، مخارج مربوط به معاملات حقوق مالکانه تا میزانی که این مخارج به طور مستقیم قابل انتساب به معاملات حقوق مالکانه باشد و در صورت انجام نشدن معامله، بتوان از آن اجتناب کرد، به عنوان کاهنده حقوق مالکانه منظور می شود (سایت سازمان حسابرسی، استانداردهای حسابداری).

استدلال پشتوانه این روش آن است که هزینه صدور سهام، جزء لاینفک معامله صدور سهام است و عواید ناشی از صدور سهام را کاهش می دهد. در نتیجه هزینه صدور سهام از مبلغ صرف سهام کمترا می شود یا در صورت نبود صرف سهام به عنوان یک رقم کاهنده در بخش حقوق صاحبان سهام از سرمایه کسر می شود.

افزایش سرمایه

افزایش سرمایه فرآیندی است که شرکت ها منابع مالی جدید را از طریق انتشار و فروش سهم های جدید تامین می کنند. این منابع مالی جدید، در راستای اصلاح ساختار سرمایه یا گسترش فعالیت های شرکت از جمله افزایش ظرفیت تولید، راه اندازی طرح های توسعه و پروژه های شرکت، نوسازی ماشین آلات و ... به کار گرفته می شود.

شرکتها پس از تاسیس، دو راه اصلی برای تامین مالی خارج از شرکت دارند. یک راه، اخذ تسهیلات از شبکه بانکی کشور و دیگری اخذ منابع از صاحبان

سرمایه است. تامین مالی از طریق تسهیلات باعث ایجاد هزینه مالی می‌شود و اصل و سود آن باید در سررسیدهای مشخص پرداخت شود. اخذ بیش از حد تسهیلات مالی ممکن است شرکت را با خطر ورشکستگی مواجه کند. اما یک مزیت عمده تامین مالی از طریق تسهیلات این است که هزینه مالی یک هزینه قابل قبول مالیاتی است و باعث کاهش مالیات می‌شود، در صورتی که سود سهام پرداختی به سهامداران به عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی محسوب نمی‌شود. ظرفیت استقراض یک شرکت محدود است و باید از ظرفیت های دیگری مانند افزایش سرمایه استفاده شود. لازم به یادآوری است که افزایش سرمایه در همه موارد باعث ورود منابع جدید نمی‌شود و در مواردی ازب خروج منابع جلوگیری می‌کند. سرمایه شرکت یک رقم دائمی است و سررسید بازپرداخت ندارد (سایت آکپرس). سرمایه شرکت را می‌توان از طریق صدور سهام جدید و یا از طریق بالا بردن مبلغ اسمی سهام موجود افزایش داد (ماده ۱۵۷ اصلاحیه قانون تجارت).

- افزایش سرمایه از محل آورده نقدی
- افزایش سرمایه به ارزش اسمی
- افزایش سرمایه ممکن است به صورت نقدی و بر مبنای ارزش اسمی هر سهم صورت گیرد. این نوع افزایش سرمایه یکی از روشهای رایج در شرکتهاست و حسابداری آن نیز آسان است.

بر اساس ماده ۱۸۴ اصلاحیه قانون تجارت، وجوهی که به حساب افزایش سرمایه تادیه می‌شود باید در حساب سپرده مخصوصی نگهداری شود. تامین و توقیف و انتقال وجوه مزبور به حسابهای شرکت ممکن نیست مگر پس از به ثبت رسیدن افزایش سرمایه شرکت. چنانچه افزایش سرمایه محقق نشود (ماده ۱۸۲

اصلاحیه قانون تجارت)، وجوه مربوط به افزایش سرمایه پذیره نویسان مسترد می‌شود.

استفاده نکردن از حق تقدم

ممکن است یک سهامدار از حق تقدم خود استفاده نکند. در چنین مواردی، معمولاً شرکت حق تقدم استفاده نشده توسط سهامدار را در بازار می‌فروشد. مبلغی معادل ارزش اسمی مندرج در حق تقدم به حساب شرکت منظور می‌شود و تفاوت بین ارزش فروش و ارزش اسمی پس از کسر هزینه‌های فروش، به حساب بدهی سهامدار قبلی منظور می‌گردد.

افزایش سرمایه بیش از مبلغ اسمی

یک شرکت می‌تواند برای افزایش سرمایه، مبلغی بیشتر از ارزش اسمی از خریداران سهام دریافت کند. این مبلغ اضافی را صرف سهام می‌نامند. در ایران اکثر شرکت‌ها برای افزایش سرمایه، مبلغ اضافی سهام را از سهامداران دریافت می‌کنند. یکی از دلایل این کار، تعلق گرفتن مالیات به صرف سهام است، البته این مشکل در مورد شرکتهای سهامی پذیرفته شده در بورس به موجب تبصره ۳ ماده ۱۴۳ قانون مالیات‌های مستقیم تا حد زیادی حل شده است. براساس این تبصره، مالیات صرف سهام این شرکتها نیم درصد است. مالیات صرف سهام حداکثر طی ۳۰ روز از تاریخ ثبت افزایش سرمایه، پرداخت می‌شود. سایر هزینه‌های صدور سهام و افزایش سرمایه همانند مالیات ثبت می‌شود.

نحوه استفاده از صرف سهام

در ماده ۱۶۰ اصلاحیه قانون تجارت، سه راه برای استفاده از صرف سهام

پیش بینی شده است:

- انتقال به اندوخته

- تقسیم بین سهامداران قبلی

- صدور سهام جدید برای سهامداران قبلی

در حالت اول، می توان اضافه ارزش سهام را در همان حساب صرف سهام (به عنوان یک اندوخته) در سرفصل حقوق صاحبان سهام حفظ کرد.

افزایش سرمایه از محل مطالبات سهامداران شرکت

در بعضی از شرکتها ابتدا در مورد تقسیم سود تصمیم گیری می شود. سود سهامداران در زمان تصویب تقسیم سود، به حساب طلب آنها منظور می شود. ممکن است در مرحله ای دیگر، مجمع عمومی فوق العاده شرکت تصمیم بگیرد به جای پرداخت سود به سهامداران، افزایش سرمایه دهد. در این وضعیت، سهامدار شرکت دارای حق تقدم است. سهامداران می توانند از حق تقدم استفاده و در افزایش سرمایه مشارکت نمایند یا اینکه حق تقدم خود را در بازار به فروش رسانند و طلب خود از شرکت بابت سود سهام را دریافت کنند.

سود سهام، متعلق به سهامدارانی است که در تاریخ تشکیل مجمع عمومی عادی، صاحب سهم باشند. بنابراین اگر فردی پس از تصویب تقسیم سود، سهام یک شرکت را خریداری کند، چنانچه آن شرکت از محل مطالبات حال شده سهامداران (مربوط به سود تقسیم شده) افزایش سرمایه دهد باید ارزش اسمی سهام جدید را نقداً به شرکت پرداخت کند.

افزایش سرمایه از محل اندوخته ها یا سود تقسیم نشده

اندوخته بخشی از سود های قابل تقسیم است که به دلایل تجاری، قانونی یا مالیاتی محدود می شود. هیئت مدیره شرکت سهامی مکلف است که سود خالص شرکت پس از وضع زیانهای وارده در سالهای قبل معادل یک بیستم آن را به عنوان اندوخته قانونی منظور نماید تا اینکه مبلغ اندوخته قانونی به یک دهم سرمایه شرکت

برسد (مواد ۱۴۰ و ۲۳۸ اصلاحیه قانون تجارت). افزایش سرمایه از محل اندوخته قانونی ممنوع است (تبصره ۲ ماده ۱۵۸ اصلاحیه قانون تجارت).

معمولا شرکت‌ها با هدف تامین منابع مالی مورد نیاز خود برای اجرای طرح‌های توسعه یا با هدف بهبود ساختار مالی خود، اقدام به انتشار سهام جدید می‌کنند (سایت آکپرس). به این روش تامین مالی، اصطلاحاً افزایش سرمایه گفته می‌شود. افزایش سرمایه از محل اندوخته یا سود انباشته، یکی از انواع روش‌های افزایش سرمایه است. در این روش شرکت بخشی از سود انباشته خود را تبدیل به سرمایه اسمی کرده و متناسب با آن به سهامداران خود، سهم جدید اعطا می‌کند. به سهام جدید منتشر شده اصطلاحاً، ((سهام جایزه)) گفته می‌شود.

افزایش سرمایه از محل آورده غیر نقدی

افزایش سرمایه از محل آورده غیر نقدی در شرکتهای سهامی عام مجاز نیست، اما شرکتهای سهامی خاص می‌توانند از طریق آورده غیر نقدی، سرمایه خود را افزایش دهند. در مواردی که از این روش برای افزایش سرمایه می‌شود مهم ترین بحث مربوط به اندازه‌گیری آورده غیرنقدی است.

چنانچه تمام یا قسمتی از افزایش سرمایه از طریق آورده های غیر نقدی سهامداران یا افراد دیگری که مجمع با ورود آنان به شرکت موافقت می نماید باشد این اموال می بایستی مورد تقویم و ارزیابی کارشناس رسمی دادگستری واقع گردیده و به تصویب مجمع عمومی فوق‌العاده با دستور جلسه افزایش سرمایه رسیده و مدارک آن به انضمام سایر مدارک مورد نیاز به اداره ثبت شرکتهای ارائه شود (سایت پرشین حساب).

مبلغ افزایش سرمایه از آورده غیر نقدی تابع مبلغ و ارزش تعیین شده آن توسط کارشناس مربوطه بوده و ذکر مبلغی بیش از آن مجاز نمی باشد. چنانچه این آورده مربوط به تعدادی از سهامداران یا افراد جدید الورود به شرکت باشد رعایت مواد ۷۷ الی ۸۱ ل.۱۰ ق.ت (لایه اصلاحیه قانون تجارت) الزامی است.

تبدیل اوراق مشارکت به سهام

شرکتهای سهامی عام می توانند اوراق مشارکت قابل تبدیل صادر کنند. دارنده اوراق مشارکت قابل تبدیل می تواند در سررسید نهایی، اوراق مشارکت را به سهام شرکت تبدیل کند. این امتیاز برای شرکت این حسن را دارد که از خروج منابع عظیم نقدینگی در زمان سررسید اوراق مشارکت جلوگیری کند. دارنده اوراق مشارکت هم این اختیار را دارد که در صورت پیش بینی افق سودآور برای شرکت، سرمایه گذاری مناسبی را انجام دهد.

اگر اوراق مشارکت در سررسید به سهام تبدیل شود باید حق تقدم سهامداران فعلی سلب شود. زیرا شرکت باید افزایش سرمایه دهد و تمام یا بخشی از سهام جدید را به دارندگان اوراق مشارکت بدهد. پس سهامداران قبلی نمی توانند تمام سهام جدید را تملک کنند. لذا، حق تقدم سهامدار فعلی سلب و صرف ناشی از تبدیل بین سهامداران قبلی می شود، یا اینکه معادل صرف سهام، به سهامداران قبلی سهام جدید ارائه می شود. به عنوان نمونه، شرکت پتروشیمی خارک یک بار اوراق مشارکت قابل تبدیل منتشر کرد و در سررسید آن را به سهام خود تبدیل نمود.

کاهش سرمایه

کاهش سرمایه زمانی اتفاق می افتد که شرکت در حال زیان دهی باشد و توانایی انجام فعالیت خود را از نظر مالی از دست بدهد. در این شرایط شرکت نتنها

ایجاد سود نمی کند، بلکه روند شرکت رو به زیان می رود و محدود صفر را به سمت زیان طی می کند. زمانی که شرکت در چنین شرایطی قرار می گیرد تصمیم به تقلیل سرمایه خود می کند. بازخرید سهام یکی از روش های متداول کاهش سرمایه است. انگیزه های اصلی بازخرید سهام به شرح زیر است:

- ارائه سهام به کارکنان در قالب طرح های حقوق و مزایا
 - کاهش مبلغ سرمایه نسبت به مبلغ بدهی
 - سرمایه گذاری موقت وجوه نقد مازاد
 - جمع آوری سهام شرکت از بازار برای جلوگیری از تصاحب شرکت توسط دیگران
 - افزایش سود هر سهم با کاهش تعداد سهام
 - اطمینان دادن به بازار مبنی بر اینکه ارزش بازار سهام شرکت کمتر از ارزش واقعی آن است
 - در اختیار داشتن سهام کافی برای تبدیل اوراق مشارکت به سهام
- مسئله اصلی که باعث نگرانی در رابطه با بازخرید سهام می شود، توان شرکت برای بازپرداخت بدهی هاست. در بعضی موارد ممکن است حداکثر مبلغ سهام قابل بازخرید به مجموع صرف سهام و سود انباشته محدود شود. کاهش سرمایه در شرکت های سهامی در ایران به دو طریق امکان پذیر است:

کاهش اجباری سرمایه

شرکت زمانی اقدام به کاهش اجباری سرمایه خود میکند که در شرایط زیان ده سرمایه آن به نصف برسد، در چنین شرایطی صاحبان شرکت حتی در صورت عدم تمایل نیز مجبور به کاهش سرمایه هستند. که تحت این موقعیت هیئت

مدیره موظف است که مجمع عمومی فوق العاده صاحبان سهام را دعوت کند تا در مورد انحلال یا بقا شرکت تصمیم گیری کند (سایت آکپرس). در صورتی که در پی برگزاری این جلسه مجمع رای به انحلال شرکت ندهد باید در همان جلسه مطابق ماده ۶ این قانون سرمایه شرکت را به مبلغ سرمایه موجود کاهش دهند (سایت پرشین حساب). در صورتی که هر کدام از ذینفعان کاهش سرمایه را نپذیرند و با این اقدام مخالفت داشته باشند می توانند انحلال شرکت را از دادگاه صلاحیتدار درخواست کنند. (مطابق ماده ۱۴۱ اصلاحیه قانون تجارت).

(تبصره ماده ۱۸۹ اصلاحیه قانون تجارت: کاهش اجباری سرمایه از طریق کاهش تعداد یا مبلغ اسمی سهام صورت میگیرد و کاهش اختیاری سرمایه از طریق کاهش بهای اسمی سهام به نسبت متساوی رد مبلغ کاهش یافته هر سهم به صاحب آن انجام شود)

کاهش اختیاری سرمایه

علاوه بر کاهش اجباری سرمایه مذکور در ماده ۱۴۱ مجمع عمومی فوق العاده شرکت می تواند به پیشنهاد هیئت مدیره در مورد کاهش سرمایه شرکت به طور اختیاری اتخاذ تصمیم کند مشروط بر آنکه بر اثر کاهش سرمایه به تساوی حقوق صاحبان سهام لطمه ای وارد نشود (سایت آکپرس) و سرمایه شرکت از حداقل مقرر در ماده ۵ این قانون کمتر نشود. کاهش اختیاری سرمایه از طریق کاهش بهای اسمی سهام به نسبت متساوی و رد مبلغ کاهش یافته هر سهم به صاحب آن انجام می شود. (ماده ۱۹۳ اصلاحیه قانون تجارت: در مورد کاهش اختیاری سرمایه شرکت هر یک از دارندگان اوراق قرضه و یا بستانکارانی که منشاء طلب آنها قبل از تاریخ نشر آخرین آگهی مذکور در ماده ۱۹۲ باشد می توانند ظرف دو ماه از تاریخ نشر آخرین آگهی اعتراض خود را نسبت به کاهش سرمایه شرکت به دادگاه تقدیم نمایند).

اندوخته

اندوخته به معنای جمع کردن یا پس انداز کردن وجه نقد، برای تامین یک هدف است. در حسابداری، اندوخته بخشی از سود خالص واحد اقتصادی است، که برای تحقق اهداف مجموعه اقتصادی در حساب مجزایی تحت عنوان “اندوخته” نگهداری می‌شود. اهداف واحدهای اقتصادی برای نگهداری انواع اندوخته‌ها عبارتند از:

- انجام عملیات تحقیق و توسعه
- محدودیت‌ها و الزامات قانونی
- پیشگیری از خروج سود از شرکت
- مصوبات مجامع عمومی یا تصمیمات هیئت مدیره شرکت

اهمیت حساب اندوخته برای شرکت

گشایش حساب اندوخته برای یک فعالیت اقتصادی، از جهت حمایت از منافع بستانکاران و اعتباردهندگان نظیر سرمایه گذاران و سهامداران دارای اهمیت است؛ به این ترتیب، بستانکاران اطمینان بیشتری به وصول مطالبات خود خواهند داشت و سرمایه گذاران تمایل بیشتری برای افزایش سرمایه. همچنین حساب اندوخته از جهت ایجاد منابع لازم برای طرح‌های توسعه آتی، اعم از بهبود کیفیت و یا گسترش فعالیت‌های بنگاه اقتصادی ضروری است.

(**نکته:** گاهی عده‌ای دو اصطلاح ذخیره و اندوخته را با هم یکسان در نظر می‌گیرند؛ علیرغم اینکه در لغت ممکن است این دو کلمه مترادف باشند، اما در حسابداری متفاوت هستند. فاوت اصلی اندوخته و ذخیره در حسابداری (سایت پرشین حساب)، در ماهیت و کاربرد این دو است. اندوخته برای تقویت پایه‌های مالی یک مجموعه و با هدف حفظ منافع بستانکاران و یا توسعه کسب و کار، کاربرد دارد؛ در صورتی

که ذخیره، حسابی برای جبران کاهش ارزش دارایی‌ها است. در واقع در نظر گرفتن ذخیره نوعی پیش بینی برای هزینه‌های آتی شرکت است.)

انواع اندوخته در حسابداری

اندوخته‌ها در حسابداری به دو دسته زیر تقسیم می‌شوند:

- اندوخته اجباری

- اندوخته اختیاری

اندوخته اجباری

اندوخته‌ای که بر اساس الزامات قانونی، مجموعه اقتصادی موظف به گشایش اعتبار برای آن است؛ در واقع بی‌تفاوتی یا بی‌توجهی به این اندوخته غیرقانونی بوده، مجموعه را با چالش‌های قانونی مواجه می‌کند. تنها اندوخته اجباری برای یک مجموعه اقتصادی، اندوخته قانونی است (سایت پرشین حساب).

اندوخته اختیاری

اما اندوخته‌های اختیاری، حاصل پیش بینی‌های تصمیم‌گیرندگان شرکت جهت مواجهه با چالش‌های احتمالی و یا دستیابی به اهداف بلندمدت آتی است. در واقع عدم گشایش اعتبار برای این اندوخته‌ها مشکل قانونی ایجاد نخواهد کرد. از انواع اندوخته‌های اختیاری می‌توان به اندوخته احتیاطی و اندوخته تحقیق و توسعه و سایر اندوخته‌ها بر اساس نیازمندی‌های هر فعالیت اقتصادی اشاره نمود.

اندوخته قانونی

مطابق با قانون تجارت، هر شرکت مکلف است تا هر سال یک بیستم یا معادل ۵ درصد از سود خالص خود را به نوان اندوخته قانونی ذخیره کند. به عبارت ساده‌تر، اندوخته قانونی مبلغی است که شرکت قبل از تقسیم سود باید کنار بگذارد

تا هنگامی که دچار بحران مالی شده یا درآمد کافی ندارد امکان استفاده از آن را داشته باشد.

این الزام، سود قابل تقسیم بین سهامداران را کاهش می دهد و بنیه مالی شرکت را تقویت می کند.

زمانی که این اندوخته قانونی به ۱۰ درصد کل سرمایه شرکت برسد، ذخیره اندوخته اختیاری خواهد بود. این درصد در کشورهای مختلف متفاوت است؛ مثلاً در فرانسه ۱۰ درصد و در تایوان ۱۰۰ درصد است. چنانچه شرکت افزایش سرمایه بدهد، باید مجدداً متناسب با سرمایه جدید، اقدام به ذخیره اندوخته قانونی نماید تا به میزان ۱۰ درصد از سرمایه جدید برسد. مطابق قانون تنها شرکتهای زیر موظف به تخصیص اندوخته قانونی هستند:

- شرکتهای سهامی عام
 - شرکتهای سهامی خاص
 - شرکتهای تعاونی
 - شرکتهایی با مسئولیت محدود
- دو دیدگاه برای زمان ثبت اندوخته های قانونی وجود دارد:
- اندوخته قانونی پس از تصویب توسط مجمع عمومی عادی ثبت شود
 - با توجه به وجود الزام قانونی، موکول کردن آن به تشکیل مجمع عمومی عادی را لازم نمی دانند.

در شرکتهای سهامی دیدگاه دوم رایج تر است.

مازاد تجدید ارزیابی

ما بتفاوت ارزش روز دارایی ها و ارزش دفتری دارایی ها (بهای تمام شده پس از کسر استهلاک انباشته) به عنوان مازاد تجدید ارزیابی شناخته می شود و تحت

همین نام در صورت های مالی گزارش می شود. در شرایط تورمی، ارزش ریالی دارایی ها اضافه می شود و این افزایش، در صورت تجدید ارزیابی (سایت پرشین حساب)، به عنوان مازاد تجدید ارزیابی شناسایی می شود. بر اساس استاندارد حسابداری شماره ۱۱ داراییهای ثابت مشهود و استاندارد حسابداری شماره ۱۷ دارایی های ثابت نامشهود، تجدید ارزیابی داراییها مجاز است (سایت سازمان حسابرسی، استانداردهای حسابداری).

سود (زیان) انباشته

سود انباشته بیانگر مازاد درآمدهای کسب شده توسط شرکت بر هزینه های آن از بدو تاسیس است که بین سهامداران توزیع نشده و استفاده از آن برای مقاصد خاص محدود نشده است. از این رقم به عنوان سودهای سرمایه گذاری شده نیز نام برده می شود. در شرکتهای زیان ده این رقم می تواند منفی شود. زیان انباشته بیانگر این است که شرکت بخشی از سرمایه خود را از دست داده است. سود (زیان) انباشته حلقه اتصال بین صورت سود و زیان و صورت وضعیت مالی است. مهمترین ارقام موثر بر سود انباشته به شرح زیر است:

افزایش سود انباشته	کاهش سود انباشته
سود خالص	زیان
تعدیلات سنواتی	تقسیم سود
	انتقال سود به اندوخته
	تعدیلات سنواتی

سود سهام

سود سهام (dividend)، پرداختی است که از سوی یک شرکت به سهامداران آن داده می شود و گاهی با عنوان سود قابل پرداخت نیز بیان می شود. هنگامی که یک شرکت از سودی بهره مند می شود، می تواند آن را مجدداً

سرمایه‌گذاری کند که به آن افزایش سرمایه گفته می‌شود یا آن را طبق اساسنامه میان دارندگان هر سهم توزیع نماید. ساسیت حاکم بر تقسیم سود در شرکت‌های سهامی عام، بسیار مهم است. سود تقسیمی شرکت برای بازار سهام دارای یک پیام روشن است. اگر یک شرکت میزان سود نقدی هر سهم را کاهش دهد، سهامداران ممکن است آن را نشانه ضعف مالی شرکت بدانند. باید به این نکته توجه داشت که سود انباشته قسمتی از حقوق صاحبان سرمایه است که بیانگر وجود یک ادعای کلی نسبت به مجموعه داراییهای شرکت و نه یک دارایی خاص است. وجود سود انباشته کافی به معنای وجود پول نقد کافی برای پرداخت سود نیست، این دو از هم مجزا می‌باشند و الزاما مرتبط با یکدیگر نیستند.

سود نقدی

برای درک DPS یا همان سود نقدی سهام که مخفف کلمات Dividend per share است، درک سود تقسیمی ضروری است. سود نقدی همان پرداخت نقدی به سهامداران است که از سود یک شرکت پرداخت می‌شود و به عبارت ساده‌تر می‌توان گفت سود نقدی همان سود تخصیص داده شده برای هر برگه سهام در پایان سال مالی است. سرمایه‌گذاران می‌توانند پرداخت نقدی را بپذیرند یا آن را به طور خودکار برای خرید سهام اضافی شرکت سرمایه‌گذاری کنند که به عنوان طرح سرمایه‌گذاری مجدد سود سهام DRIP شناخته می‌شود (سایت پرشین حساب). نکته مهم این است که تعیید سود نقدی سهام شرکت، دقیق‌ترین راه برای تعیین میزان درآمد دریافتی از سرمایه‌گذاری به صورت خرید سهام برای سرمایه‌گذاران است. سود نقدی سهام توسط هیئت مدیره برای تصویب به مجمع عمومی عادی پیشنهاد می‌شود و مجمع عمومی عادی طبق قانون باید حداقل ۱۰ درصد سود را تقسیم کند. اما تقسیم رقمی بیش از ۱۰ درصد در اختیار مجمع عمومی

عادی است. مهم ترین مسئله حسابداری در مورد سود سهام، زمان ثبت آن است. مجمع عمومی عادی که وظیفه تصویب سود را به عهده دارد، بعد از پایان دوره مالی و تهیه صورتهای مالی توسط مدیریت، تشکیل می شود. برای مثال؛ مجمع عمومی عادی شرکت فولاد مبارکه برای تصمیم گیری در مورد صورتهای مالی سال ۱۳۸۵، و همینطور تقسیم سود مربوط به سال ۱۳۸۵ در تاریخ ۱۳۸۶/۰۴/۳۱ در اصفهان تشکیل شد.

سود غیر نقدی

پرداخت نقدی سود، یکی از شایع ترین روش های پرداخت سود سهام در میان شرکت ها است. اما این امکان هم وجود دارد که شرکتها داراییهای دیگری هم به جز موجودی نقد به عنوان سود سهام به سهامداران پرداخت کنند، میتواند موجودی کالای شرکت باشد، یا سهام شرکتهای دیگر که توسط شرکت خریداری شده است و از این قبیل موارد که برای تسویه سود سهام به سهامداران پرداخت می شود (سایت پرشین حساب). در شرکتهای ایرانی، سود غیرنقدی مشابه آنچه که در آمریکا تعریف شده است، بسیار نادر می باشد. منظور از سود غیرنقدی استفاده از داراییهایی غیر از وجه نقد برای توزیع سود است. معمولاً در زمان توزیع سود، غیرنقدی بودن آن هم مشخص می شود. ممکن است در ابتدا سود نقدی اعلام شود، اما در زمان تسویه از طریق توافق با بعضی سهامداران (مانند سهامداران عمده) یک دارایی دیگر به آنها تحویل داده شود.

سود سهمی

در تعریف سود سهمی می توان گفت که ممکن است شرکتها بجای پرداخت سود سهام به طور نقد یا با تحویل داراییها، گاهی از پرداخت به وسیله سهام جدید استفاده کنند. در اصل این روش کمکی است برای شرکت ها تا بتوانند از

خروج منابع نقدی خود جلوگیری کنند و اینکه مانده سود انباشته را نیز کاهش دهند. اگر بخواهیم از دید شرکت به این قضیه نگاه کنیم، می توان گفت که سود سهمی باعث انتقال وجوه نقد یا دارایی دیگر به سهامداران نمی شود، بلکه یک تغییر طبقه بندی در بخش حقوق صاحبان سهام صورت گرفته می شود. در صورت ارائه سود سهمی، بخشی از سود انباشته به سرمایه (و در برخی موارد صرف سهام) منتقل می شود.

از دید سهامداران ممکن است که سود سهمی مشابه سود نقدی باشد و انچنان تفاوتی نداشته باشد که کدام را دریافت کنند، اما اگر دقیق و جزئی تر به این جریان بنگریم باید گفت که زمانی که شرکت سود سهمی توزیع کند تعداد سهام افزایش و در برابر آن قیمت سهام کاهش پیدا می کند.

به همین خاطر سود سهمی مانند تقسیم یک کیک به قطعات بیشتر است، یعنی ماهیت اندازه ای کیک تغییر پیدا نمی کند فقط تعداد افراد بیشتری با میزان کمتری از آن بهره مند می شوند. در نتیجه نمی توان آن را با سود نقدی برابر دانست (بزرگ اصل و همکاران، ۱۴۰۰).

تجزیه سهام

تجزیه سهام Stock split شامل تقسیم سهام سرمایه یک شرکت سهامی عام، به تعداد بیشتری از سهام های عادی است. این حالت زمانی اتفاق خواهد افتاد، که شرکتی اقدام به کاهش ارزش بازار و افزایش تعداد سهام خود نماید. اصلی ترین انگیزه تجزیه سهام، این است که با کاهش قیمت سهام می توان سرمایه گذاران بیشتری را جذب نمود و در اصل تجزیه سهام به نوعی افزایش جذابیت سهام برای سهامداران جدید است. اما این به این معنی نیست که با کاهش شدید سهام ایجاد موج منفی نسبت به سهام ایجاد شود این روند تا مقداری که فقط توجه سرمایه گذاران جدید را

جلب کند کاهش می یابد نه تا حدی که برای شرکت امتیاز منفی ایجاد کند، که یکی از این موارد افزایش تعداد سهام بدون افزایش سرمایه است (بزرگ اصل و همکاران، ۱۴۰۰). تجزیه سهام به مواردی گفته می شود که سرمایه قانونی شرکت ثابت است و فقط تعداد سهام اضافه می شود و در نتیجه مبلغ اسمی هر سهم کاهش می یابد، اما افزایش تعداد آن کاهش قیمت را جبران می کند. لازم بذکر است که تاثیر تجزیه سهام بر ثروت سهامداران مانند سود سهمی می باشد، یعنی در هر دو حالت ثروت سهامداران ثابت است، اما تعداد سهام افزایش می یابد بدون افزایش ثروت.

افشای اطلاعات مربوط به حقوق صاحبان سهام

یکی از معیارهایی که به طور معمول برای طبقه بندی اقلام حقوق صاحبان سهام در صورت های مالی مورد استفاده قرار می گیرد، منبع تامین اقلام حقوق صاحبان سهام می باشد. منابع تامین حقوق صاحبان سرمایه را می توان به دو گروه دسته بندی کرد (بزرگ اصل، ۱۴۰۰):

- منابع ناشی از عملیات شرکت: سود انباشته، اندوخته ها و
 - منابع تامین شده توسط صاحبان سهام: سرمایه و ..
- (**نکته:** زمانی که بخشی از سود انباشته به سرمایه منتقل شود این دو منبع باهم ترکیب می شوند.)

همانطور که در استاندارد حسابداری شماره ۱ قید شده است اطلاعات لازم الافشادر صورت های مالی به شرح زیر می باشد (سایت سازمان حسابرسی، استانداردهای حسابداری):

- برای هر یک از طبقات سهام:
 - تعداد سهام مصوب
 - تعداد سهام منتشر شده و میزان سرمایه پرداخت شده

• ارزش اسمی هر سهم حقوق، مزایا و محدودیتهای مربوط

- مبالغ دریافتی بابت افزایش سرمایه قبل از ثبت قانونی آن

- صرف سهام

- ماهیت و موضوع هر یک از اندوخته‌ها

معمولاً بعضی از این اطلاعات در متن صورت وضعیت مالی و برخی دیگر در یادداشتهای توضیحی ارائه و افشا می‌شود. یکی از صورتهای مالی در مجموعه کامل صورتهای مالی، صورت تغییرات در حقوق مالکانه است. در این صورت مالی، مانده هر یک از اجزای حقوق صاحبان سرمایه در اول دوره، افزایشها، کاهشها و مانده پایان دوره ارائه می‌شود (بزرگ اصل، ۱۴۰۰).

خلاصه

آشنایی با انواع شرکتهای تجاری: مطابق ماده ۲۰ قانون تجارت انواع شرکتهای تجاری شامل شرکتهای سهامی، شرکتهای با مسئولیت محدود، شرکتهای تضامنی، شرکتهای مختلط غیر سهامی، شرکتهای مختلط سهامی، شرکتهای نسبی و شرکتهای تعاونی است. که رایج ترین نوع شرکتهای سهامی است. توصیف مزایای شرکتهای سهامی: تشکیل شرکت از نوع سهامی مزیت‌هایی مانند مسئولیت محدود سهامداران، تداوم فعالیت در صورت خروج سهامدار، سهولت در انتقال مالکیت، مدیریت حرفه‌ای، توان جذب پس اندازها و معافیت مالیاتی دارد. شرکتهای سهامی به دو گروه سهامی عام و سهامی خاص تقسیم می‌شوند. تشکیل این شرکتهای مبتنی بر ضوابط قانون تجارت می‌باشد و این ضوابط در مورد شرکتهای سهامی عام سخت گیرانه تر است. در زمان تاسیس شرکت سهامی عام، موسسان بخشی از سرمایه تامین می‌کنند و بقیه توسط پذیره نویسان تامین می‌شود. آن بخش از سرمایه که وجه

آن واریز نشده است از مبلغ کل سرمایه کسر می‌شود. هزینه صدور سهام، به عنوان هزینه دوره ثبت می‌شود.

افزایش سرمایه فرآیندی است که شرکت‌ها منابع مالی جدید را از طریق انتشار و فروش سهام‌های جدید تامین می‌کنند. این منابع مالی جدید، در راستای اصلاح ساختار سرمایه یا گسترش فعالیت‌های شرکت از جمله افزایش ظرفیت تولید، راه‌اندازی طرح‌های توسعه و پروژه‌های شرکت، نوسازی ماشین آلات و... به کار گرفته می‌شود. کاهش سرمایه: وقتی که شرکت دچار وضعیت زیان‌ده می‌شود با دستور مجمع عمومی فوق العاده به جای انحلال شرکت اقدام به کاهش سرمایه می‌کند تا از این شرایط نجات پیدا کند. لازم به ذکر است که کاهش سرمایه شرکت به دو نوع اجباری و اختیاری صورت گرفته می‌شود. سود سهام به روش‌های پرداخت به صورت نقدی، پرداخت غیر نقدی یا به عبارتی پرداخت با دارایی‌ها و پرداخت به روش سود سهمی صورت گرفته می‌شود. بر طبق استاندارد حسابداری شماره ۱۱ مواردی چون جزئیات هر سهم، مبالغ دریافتی بابت افزایش سرمایه، صرف سهام و ماهیت و موضوع هر یک از اندوخته‌ها جزء الزامات است.

منابع

- برزگ اصل، دکتر موسی، رفیعی، افسانه، بادآورنهندی، (۱۴۰۰)، کتاب حسابداری
میانه ۲، ویراست دوم، سازمان حسابرسی ۱۹۸.
قانون تجارت
قوانین اصلاحی قانون تجارت
سایت سازمان حسابرسی (استانداردهای حسابداری)
سایت پرشین حساب
سایت ویکی پدیا
سایت شعار سال
سایت آکپرس.